

VÝSLEDKY PROJEKTU O SPOLUPRÁCI VYSOKÝCH ŠKOL S PODNIKY

Jana Šturzová

Úvod

Projekt „Analýza spolupráce vysokých škol s výrobními a servisními podniky“ řešilo Centrum pro studium vysokého školství v letech 2002–2004 v rámci programu výzkumu a vývoje Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) „Výzkum pro státní správu“.

Projekt měl popsat problematiku spolupráce vysokých škol s podniky, iniciovat vzájemnou diskusi o společných problémech týkajících se strukturovaného studia, profilu absolventa, praxe a uplatnění absolventů vysokých škol.

Úkolem projektu také bylo přispět k vytvoření skupin expertů z řad reprezentantů vysokých škol a průmyslových a servisních podniků k průběžnému dialogu o společných problémech, inovaci a restrukturalizaci studijních programů a podpoře zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol v souladu s Boloňským procesem.

Cíle projektu

Hlavními cíli projektu bylo zjistit současný stav vzájemné komunikace mezi podniky a vysokým školstvím a načrtnout její další možný vývoj, vyvinout náměty pro mechanismy inovace studijních programů ve smyslu zlepšení předpokladů zaměstnatelnosti absolventů terciárního stupně vzdělávání, vytvořit institucionalizovanou základnu a mechanismus výměny relevantních informací mezi podniky a vysokým školstvím a navázat spolupráci s obdobně orientovanými aktivitami institucí států Evropské unie (EU) v dané oblasti.

Takto široce stanovený úkol měl být řešen zmapováním terénu formou tematicky orientovaných studií, získáním dalších informací z empirických šetření, ověřením získaných informací z jednání seminářů a využitím zájmu expertů z řad reprezentantů vyso-

kých škol i podniků k vytvoření mechanismu výměny relevantních informací mezi podniky a vysokým školstvím.

Realizace těchto cílů a získávání potřebných poznatků byly metodicky založené na přípravě a vyhodnocení oborově i tematicky organizovaných setkáních zástupců vysokých škol a zaměstnavatelské sféry, na dotazníkovém šetření (v rámci něhož byli osloveni všichni pozvaní účastníci seminářů), na zpracování 33 odborných studií a na zahraničních cestách, v rámci kterých byla navázána spolupráce s obdobně orientovanými aktivitami institucí států EU.

Použité metody a postupy

Z hlediska splnění zadaných cílů a finančního rámce projektu se ukázaly velmi důležitými pracovní semináře, na kterých se setkávali představitelé obou oblastí. Za dobu trvání projektu od června 2002 do listopadu 2004, tedy za 30 měsíců, se realizovalo celkem 13 seminářů. Většina seminářů byla oborově tematizovaná, setkávali se zde představitelé vysokých škol stejných skupin oborů spolu se zaměstnavateli svých absolventů.

Vzhledem k tomu, že šlo o setkání bez předcházející tradice a návaznosti, která závisela na zájmu vysokých škol a podniků, nelze brát vždy závěry z jednotlivých oborově zaměřených seminářů za oborově reprezentativní. Výpovědní hodnota závěrů ze seminářů se však vykazuje ve shodě poukazů na důležitost rozvíjení konkrétních aspektů vysokoškolského vzdělávání (jako je účast odborných expertů z praxe ve výuce, důležitost pěstování soft skills atd.).

Hlavními tématy diskutovanými na seminářích byly:

- úroveň vzájemné spolupráce a informovanosti o studijních plánech a uplatnění absolventů vysokých škol,

- restrukturalizace studia,
- profily absolventů bakalářského a magisterského studia,
- místo a míra praktické výuky ve studijních plánech bakalářského a magisterského studia,
- otázky rekvalifikace a dalšího vzdělávání.

Dotazníková šetření použitá při řešení projektu byla dvojího typu:

1. jednak se jednalo o plánované dotazníkové šetření zkušeností a názorů řídicích pracovníků vysokých škol a řídicích pracovníků podniků na vzájemnou spolupráci a vliv této spolupráce na vývoj řídicích mechanismů školy a na míru uplatnění absolventů vysokých škol v praxi,
2. za druhé šlo o průzkum hodnocení přínosu aktivit realizovaných v rámci projektu pro vysoké školy.

V obou případech šlo o šetření, které až po vyhodnocení realizovali sami řešitelé projektu.

V prvním dotazníkovém šetření zkušeností a názorů řídicích pracovníků vysokých škol a podniků byl výběrový soubor získán účelovým výběrem ve dvou stupních, kdy v prvním stupni výběru byly zvoleny jednotlivé skupiny studijních oborů, druhý stupeň reprezentoval výběr konkrétních pracovišť, na která byly dotazníky posílány. Celkem bylo obesláno 146 pracovišť. Zvolenými pracovišti byly jednak jednotlivé fakulty veřejných vysokých škol, jednak podniky, které svým předmětem činnosti korespondovaly s oborovým zaměřením vysokých škol – v řadě případů šlo přímo o spolupracující podniky vysokých škol.

Celková návratnost dotazníků činila 53,4 % (vyhodnocení se týkalo 78 dotazníků). Volba účelového výběru vycházela ze záměru pokrýt pokud možno rovnoměrně jednotlivé skupiny oborů a odpovídala též předpokládanému menšímu počtu vybraných jednotek, kde by aplikace pravděpodobnostního výběru nebyla spolehlivá.

Druhý průzkum hodnotil, co přinesly aktivity realizované v rámci projektu vysokým školám. Tento průzkum se týkal pouze vysokých škol, jejichž zástupci se zúčastnili seminářů organizovaných v rámci projektu.

Při výběru konkrétních představitelů byli preferováni zástupci vysokých škol, kteří vykonávají některou z vrcholových funkcí, protože záměrem průzkumu bylo, aby respondent měl možnost posoudit přínos zmíněného projektu pro aktivity celé fakulty, resp. vysoké školy, což přesně odpovídá záměrům průzkumu. Dalším kritériem výběru účastníků průzkumu byla aktivita na seminářích, která byla zřejmá ze zápisů jednotlivých seminářů. Pro průzkum byl zvolen krátký účelově formulovaný dotazník zaměřený na sledování zájmu představitelů vysokých škol o témata seminářů a zjištění, jak jsou poznatky ze seminářů na vysokých školách využívány. Na závěr dotazníku byla formulována otázka zjišťující současné naléhavé problémy a eventuální záměry jednotlivých vysokých škol.

Dotazníky byly rozeslány celkem na 28 vysokých škol v celé České republice, z toho na 19 veřejných vysokých škol a 9 škol soukromých. V rámci těchto vysokých škol bylo obesláno 50 fakult veřejných vysokých škol. Spolu s devíti soukromými vysokými školami šlo celkem o 59 vysokoškolských institucí. Průzkumu se zúčastnilo celkem 21 fakult veřejných vysokých škol a soukromých škol. Návratnost dotazníků činila 36 %.

Dalším metodickým nástrojem řešení projektu byly studie zpracované v souvislosti s řešeními tématy na seminářích. Většina těchto studií byla paralelně zpracována i ve formě prezentací, které sloužily na seminářích jako referáty uvozující následnou diskusi.

Studie se soustřeďovaly zejména na následující témata:

- spolupráce vybraných vysokých škol (fakult vysokých škol) s podniky zaměstnávajícími jejich absolventy;
- modely spolupráce podniků s vysokými školami;
- srovnání spolupráce podniků s vysokými školami u nás a v zahraničí;
- spolupráce vysokých škol (fakult vysokých škol) s podniky na vytváření profilu absolventa;
- strukturování studia, výhody, nevýhody, využitelnost pro absolventy odcházející přímo do podniků;
- souvislost se zaměstnatelností absolventů vysokých škol.

Závěry z pracovních seminářů

Celkem třináct pracovních seminářů realizovaných během projektu vytvořilo prostředí, kde si malé skupiny odpovědných činitelů a tvůrců studijních programů vysokých škol mohli pohovořit s těmi, kteří budou jejich absolventy zaměstnávat, a společně probrat problémy, které jsou na obou stranách. Dialog o novém řešení těchto problémů přispěl svým dílem k restrukturalizaci studijních programů vysokých škol, včetně bakalářských programů, a také k profilaci a uplatnění jejich absolventů.

Většina seminářů byla oborově tematizovaná, věnovala se následujícím oborům či skupinám oborů: strojírenským, chemickým a chemicko-technologickým, elektrotechnickým, stavebním a architektury, humanitním, jejichž absolventi směřují do oblasti praxe veřejné správy, přírodovědním, zemědělským a lesnickým, ekonomiky a managementu, financí, bankovníctví, pojišťovnictví a trhu s cennými papíry.

Tři semináře se věnovaly problematice sociálních dovedností se zvláštním zaměřením na komunikační dovednosti. Tematika seminářů byla do projektu dodatečně zařazena vzhledem k opakovaným poukazům ze strany zaměstnavatelů, tak jak zazněly na předchozích seminářích, na deficit vysokoškolských absolventů v této oblasti.

Závěrečné dva semináře se zaměřily na shrnutí a podrobnější rozvedení hlavních otázek, které byly diskutované na jednotlivých oborově zaměřených seminářích a které se také ukázaly jako významné při vyhodnocování dotazníků. Jedná se o otázky zaměstnatelnosti vysokoškolských absolventů, restrukturalizace studia, profilu absolventa a praktickou výuku.

Přínos pracovních seminářů spočívá především ve vyjasnění a pojmenování problémů, spojených s restrukturalizací studia, inovací studijních programů ve smyslu požadavků trhu práce a zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol. Předmětem diskuse byla studijní praxe, zaměstnatelnost absolventů a informovanost vysokých škol o uplatnění svých absolventů. Diskutováno bylo i terminologické ujasnění některých používaných pojmů jako např. profil absolventa bakalářského i magisterského stupně studia. Z diskusí na seminářích vyplynuly následující závěry:

Restrukturalizace studia by se neměla realizovat formou „rozpuštění“ dosavadních studijních programů, ale měla by umožnit absolventovi bakalářského studijního programu uplatnit se po absolutoriu jako odborník v praxi i dále pokračovat v navazujícím magisterském programu. V této souvislosti se v diskusích ukázala důležitost toho, zda a v jakém časovém horizontu si musí doplňovat teoretické předměty.

Profil absolventa by bylo užitečné stanovit ve spolupráci s podnikem zaměstnávajícím absolventy vysoké školy. Vzhledem k tomu, že profil studenta je vždy závažným vodítkem pro skladbu předmětů ve studijních programech, přispěla by tato praxe k inovaci studijních programů ve smyslu požadavků trhu práce. Většina diskutujících se v tomto ohledu přiklání k širšímu profilu absolventa, a to i v případě profilu absolventa bakalářského studijního programu.

Zajištění praktické výuky s sebou nese řadu problémů nejen organizačního a finančního rázu, ale i problémy administrativní – jde o problémy se zajištěním bezpečnosti osob i informací na pracovišti podniku, což je otázka, kterou v současnosti dokáže ošetřit podle zákoníku práce pouze pracovní poměr.

Opakovaně poukazovali zaměstnavatelé na deficit komunikačních a manažerských dovedností absolventů vysokých škol, který je v praxi silně pociťován. Na seminářích se trvale poukazovalo, a to i v souvislosti s bakalářskými studijními programy, na důležitost pěstovat etiku a využívat takové metody ve vzdělávání, které slouží nejen jako způsob osvojování poznatků, ale i jako způsob formování osobnosti studenta.

S otázkou uplatnění vysokoškolských absolventů, jejich zaměstnatelnosti, souvisí důležitost toho, že vysoké školy potřebují informace o svých absolventech a mít tak zpětnou vazbu pro hodnocení úspěšnosti studijních plánů. Ukazuje se, že zatím nejlépe poskytují tuto zpětnou vazbu vysokým školám absolventská sdružení, nejčastěji nazývaná kluby absolventů.

Vícekrát byla v seminářích diskutovaná velká provázanost uplatnění vysokoškoláků na trhu práce s úrovní a obsahem nejen vysokoškolského, ale i středoškolského vzdělávání.

V průběhu seminářů se výrazně prohloubily dosavadní vzájemné kontakty mezi fakultami vysokých

škol a podniky, byla navázána řada nových kontaktů, z nichž některé získaly podobu zcela konkrétní spolupráce. Poměrně značná četnost seminářů, kterých se účastnila řada významných expertů, mnozí opakovaně, umožnila vytvořit základnu spolupracovníků, na které bude možné se obracet i v případě budoucích zamýšlených setkání či empirických šetření. (Bylo možné se na ně obrátit již závěrem projektu, kdy chtěli řešitelé projektu získat zpětnou reflexi o významu projektu pro vysoké školy – viz druhé empirické šetření.) Objevily se i návrhy na dlouhodobější možná řešení spolupráce (případ sociálních dovedností). Uvedené výsledky jsou obsaženy ve výstupech ze seminářů, v referátech a zejména v zápisech ze seminářů.

Závěry z empirických šetření

Dotazníkové šetření týkající se spolupráce vysokých škol s podniky proběhlo v letech 2002–2003 souběžně s oborově tematizovanými semináři. Šetření bylo průběžně vyhodnocované, závěrečná zpráva byla vypracovaná v roce 2004. Dotazníkové šetření umožnilo výrazně rozšířit počty odborníků kompetentních diskutovat závažné otázky spolupráce vysokých škol a podniků, podrobně koncipovaný dotazník zároveň pomohl získat bohatě strukturovaný materiál, který podal ucelenější pohled na zmíněnou problematiku.

Dotazníky byly rozeslány na 146 pracovišť vysokých škol i podniků a týkaly se těch skupin oborů, které byly zvoleny pro jednotlivé semináře. Šlo o následující skupiny studijních oborů a tomu odpovídající podniky:

- chemické a chemicko-technologické obory (chemický průmysl),
- elektrotechnika, sdělovací a výpočetní technika,
- stavebnictví a architektura,
- humanitní obory (organizace veřejné správy),
- ekonomika, management a financování.

Dotazníková akce byla anonymní.

Celková návratnost dotazníků činila 53,4 % (vyhodnocení se týkalo 78 dotazníků).

Hlavními sledovanými otázkami byly: spolupráce vysokých škol s podniky, restrukturalizace studia,

uplatnění absolventů bakalářského studia, praktická výuka, řešení praxe studentů na podnicích.

Z pohledu zástupců vysokých škol se jeví spolupráce vysokých škol s podniky jako uspokojivá. Existují četné kontakty na pracoviště, kde jsou absolventi umístěni, fakulty jsou o absolventech v řadě případů informovány a mají také přehled o požadavcích podniků na umístěvané i budoucí absolventy. Také představitelé podniků označují úroveň spolupráce jako dobrou. Uskutečňuje se především na poli umístění absolventů, i když i tam jsou ještě značné rezervy. Informovanost o profilech absolventů na podnicích je zhruba šedesátiprocentní.

Co se týká restrukturalizace studia na vysokých školách, se zásahy do studia je v tomto smyslu počítáno v dlouhodobých záměrech škol, přičemž jsou respektovány požadavky Sorbonnské deklarace, týkající bakalářského studia.

Uplatnění absolventů bakalářského studia se ukazuje jako problém, který si vyžaduje bezprostřední řešení. Jedná se o to, jak jsou bakaláři na podnicích přijímáni, jaké tam vznikají praktické problémy s jejich umístěním. Z více jak poloviny se na podnicích nerozlišuje zařazení magistra a bakaláře, zhruba stejné procentuální vyjádření připadá na nevyjasněné představy o požadavcích na jejich profil. Zároveň však více jak padesát procent podnikových pracovišť vyjadřuje ochotu spolupracovat s vysokými školami na obsahu bakalářského studia.

Praktická výuka není vždy součástí výukového programu vysokých škol. Dle výsledků našeho šetření je do studijních programů zařazována zhruba v 75 % případů. Praxe se obvykle zařazuje do bakalářského i magisterského studia, přičemž se zpravidla nerozlišuje, o které studium se jedná. Její délka u obou stupňů studia není pevně stanovena, pohybuje se od tří týdnů až do několika měsíců. Při zařazování praxe do studia vzniká dle dotázaných (43,2 %) řada problémů, které se týkají otázek organizačních, personálních i finančních. Souvisejí též s nedostatečným ošetřením legislativním, neboť v Zákoníku práce není pojem praxe studentů vymezen. Ve svých důsledcích to znamená, že výrobní i servisní podniky nemohou zodpovídat za jejich bezpečnost na pracovišti a zároveň řešit otázky utajování informací.

Hodnocení přínosu projektu „Analýza spolupráce vysokých škol s průmyslovými a servisními podniky“ pro vysoké školy

Průzkum hodnocení přínosu projektu „Analýza spolupráce vysokých škol s výrobními a servisními podniky“ pro vysoké školy byl realizován na základě požadavku, vzneseném na průběžné oponentuře projektu. Jeho cílem bylo zjistit, jakým přínosem pro práci vysokých škol byly aktivity uskutečněné v rámci projektu, konkrétně oborově zaměřené semináře a empirické šetření, které se zaměřilo na spolupráci vysokých škol s podnikatelskou sférou.

V průzkumu bylo osloveno formou dotazníku 59 vysokoškolských institucí (fakult veřejných vysokých škol a soukromých škol), přednostně byli osloveni zástupci vysokých škol, kteří vykonávají některou z vrcholových funkcí, vzhledem k tomu, že záměrem dotazníku bylo získat informace podávající obraz o celé instituci.

Průzkumu se aktivně zúčastnilo 21 vysokoškolských institucí, návratnost dotazníků činila 36 %.

Na základě výsledků průzkumu lze aktivity, realizované v rámci projektu, hodnotit jednoznačně za přínosné pro celou řadu činností vysokých škol. Vedle výlučně vzdělávací činnosti (spojené s restrukuralizací studia, inovací studijních programů), šlo o řešení zaměstnatelnosti absolventů nebo navázání dalších kontaktů, které vedly k užší spolupráci mezi vysokými školami a podniky.

Závěry ze studií

Za 2,5 roku trvání projektu bylo zpracováno celkem 33 studií zaměřených zejména na problematiku zaměstnanosti, tedy uplatnění absolventů na trhu práce. Rozboru příčin a důvodů horší uplatnitelnosti absolventů vysokých škol se věnuje téměř třetina studií. Další početně významnou skupinu tvoří studie, které problematiku zaměstnanosti zužují na otázku osobnostních a sociálních kompetencí a znalostí potřebných pro uplatnění v praxi a na otázku celoživotního studia. Součástí studií zpracovaných v rámci projektu je i zpráva podávající přehled o klubech absolventů všech českých veřejných a soukromých vysokých škol

i o podobných aktivitách na těchto školách s platností ke konci akademického roku 2003/2004.¹⁾

Zpracované studie rozšířily soubor poznatků projektu získaných ze seminářů, empirických šetření a zahraničních cest. Napomohly tak definovat možné vývojové trendy v oblasti spolupráce mezi vysokým školstvím a zaměstnavatelskou sférou. Mezi tyto vytypované možné budoucí cesty a oblasti spolupráce vysokých škol a podniků patří ty, které jsou obsaženy v Závěru.

Hlavní témata seminářů a empirických šetření

Profil absolventa:

Přes různé názory na definování profilu absolventa u představitelů vysokých škol a podniků byla dosažena shoda v tom, že sestavení profilu je užitečné a důležité zejména jako informace určená jak pro uchazeče, tak i podniky jako „odběratele“ absolventů. Profil absolventa stanovený ve spolupráci s podnikem by mohl být závažným vodítkem pro skladbu předmětů ve studijních programech zvláště bakalářského typu. Zajímavé bylo, že většina vyjádřených názorů se přikláněla k širšímu profilu absolventa, a to i v případě bakalářského studia. V odpovědích představitelů podniků jednoznačně převládal názor, že by absolventi bakalářského studia neměli být úzce specializováni, aby mohli být více flexibilní. Zazněl ale i názor podporující úzkou specializaci. Vyplyvá z toho, že je k problému potřeba přistupovat velmi uvážlivě.

Restrukturalizace studia

Dotazované vysoké školy se vyjadřují k otázkám restrukturalizace studia souhlasně. Restrukturalizace studia je součástí dlouhodobých záměrů vysokých škol jako jeden z hlavních cílů a při její realizaci vysoké školy respektují záměry Sorbonnské deklarace, týkající se bakalářského studia. Problematičnost bakalářského studia je spatřována spíše v uplatnění těchto absolventů, než ve studiu samotném. Jedním z problémů restrukturalizace studia je otázka zařazování teoretických předmětů do bakalářského studia. Z průběhu seminářů vyplynulo, že další diskuse o redukci části

¹⁾ Viz seznam studií v závěru článku.

teoretických předmětů v rámci prvních tří let studia (bakalářský studijní program) a jejich přesunu do vyšších ročníků je velmi důležitá. V případě, že to nelze, nebo se bude jednat o navazující magisterský program v odlišném oboru, je potřeba vytvořit možnost, aby si studenti doplnili potřebné znalosti pro pokračování ve studiu. Nelze to pak ale řešit prodlužováním studia, ale buď nabídkou volitelných předmětů, nebo otevřením dostatečných možností v rámci celoživotního vzdělávání.

Praktická výuka

Patrně obecně hledisko, na kterém se všichni shodovali bylo, že praxi jako takovou lze hodnotit kladně. Shodu bylo možné najít též v tom, že praxe by měla souviset s tématem bakalářské či diplomové práce, a že by mohla být součástí různých projektů.

Názor na délku praxe se výrazně liší. Relativně krátká několikátýdenní praxe nepůsobí podniku velké finanční a organizační problémy, delší několikaměsíční praxe má vliv na změnu motivace studenta, přináší pro podnik vitanou možnost vybrat si mezi praktikanty své budoucí zaměstnance a studentům ukáže jejich budoucí náplň práce. Lze proto uzavřít názorem, který též zazněl – praxi není nutno přeceňovat a především ji řešit v souladu s potřebou příslušného oboru.

Důležitost pěstování a rozvíjení komunikačních dovedností

O deficitu komunikačních a jiných sociálních dovedností (soft skills) u vysokoškolských absolventů informovala řada přednášejících a diskutujících zejména ze strany podniků. Podobně jednotně a v témže duchu vyzněly návrhy na možné inovace studijních plánů v části volných otázek rozeslaného dotazníku. Na základě takto projeveného zájmu byly v letech 2003–2004 zařazeny do programu projektu tři semináře zabývající se touto tematikou. Nutnost dalšího rozvoje zejména komunikačních dovedností si uvědomují představitelé vysokých škol i absolventi. Ukázalo se, že nedostatečná úroveň těchto dovedností ztěžuje proces adaptace v pracovním zapojení vysokoškoláků. Účastníci seminářů kladli důraz i na způsobilost učitelů, kteří mají vedle vzdělávacích cílů sledovat i cíle výchovné. Jako velmi důležité se v této souvislosti ukazuje rozvíjení dialogické formy vzdělávání a pěstování diskuse jako předpokladu získávání potřebných sociálních

a osobnostních kompetencí studentů. V rámci diskuse se hovořilo i o významu výchovy vysokoškolských studentů v oblasti etiky. Většina účastníků semináře projevila zájem o další setkání, v rámci kterých by bylo možné pokračovat v dané diskusi.

Závěr

Výsledkem pracovních seminářů je vyjasnění a pojmenování problémů, objevily se i návrhy na dlouhodobější možná řešení (případ sociálních dovedností). Tyto výsledky jsou obsaženy ve výstupech ze seminářů, v referátech a zejména v zápisech ze seminářů.

Realizované empirické dotazníkové šetření umožnilo výrazně rozšířit počty odborníků, diskutujících závažné otázky spolupráce vysokých škol a podniků, zároveň byl na základě podrobně koncipovaného dotazníku získán bohatě strukturovaný materiál, který poskytl ucelenější pohled na zmíněnou problematiku.

Řada studií s tematikou sledovanou projektem (modely spolupráce podniků s vysokými školami a srovnání situace v zahraničí, vytváření profilu absolventa, strukturování studia, zaměstnatelnost absolventů vysokých škol) sloužila jednak jako základ pro diskuse na seminářích, jednak rozšířila zmapování problematiky a měla význam pro stanovení závěrů projektu.

Podařilo se vytvořit skupinu expertů složenou z představitelů vysokých škol, profesních sdružení a servisních výukových organizací. Tato skupina na závěr projevila ochotu se dále scházet ke společným diskusím a eventuální práci nad návrhy forem pěstování komunikačních dovedností, které by mohly vést k námětům pro mechanismy inovace studijních programů ve smyslu požadavků trhu práce, a tím přispět ke zlepšení předpokladů zaměstnatelnosti absolventů terciárního stupně vzdělávání. Pro tento účel byla také zpracovaná databáze zahrnující výběr z účastníků semináře, kteří projevovali největší zájem o další vzájemnou spolupráci.

Na zahraničních služebních cestách se podařilo navázat spolupráci s obdobně orientovanými aktivitami v zemích Evropské unie (Německo a Francie). Jedná se konkrétně o Univerzitu v Bayreuthu, soukromou vysokou školu Fachhochschule in Plauen, a Centrum

pro studia a výzkum kvalifikací – Céreq (Centre d'études et de recherches sur les qualifications). Stejně jako jmenované německé školy má i Céreq zájem o spolupráci v oblasti celoživotního vzdělávání a o vzájemnou informovanost o způsobu zajištění praxe a otázkách zařazení absolventů do praxe. Céreq, spolufinancovaný třemi francouzskými ministerstvy (národního vzdělávání, vysokoškolského vzdělávání a výzkumu a práce a sociálních záležitostí), provádí už od počátku devadesátých let rozsáhlá sociologická šetření, v nichž sleduje uplatnění absolventů od základních po vysoké školy, a zároveň spolupracuje se školami na inovaci jejich studijních programů, týká se to zejména středních a vysokých škol. Tento program byl mimo jiné vyvolán vědomím velké provázanosti uplatnění vysokoškoláků na trhu práce s úrovní a obsahem nejen vysokoškolského, ale i středoškolského vzdělávání. (Tato souvislost byla také několikrát zmiňovaná v diskusích seminářů našeho projektu.)

Ze závěrů projektu, zkušeností ze seminářů, poznatků z empirických šetření, zahraničních cest, studií a shromážděné literatury lze předvídat následující vývojové trendy v oblasti spolupráce mezi vysokým školstvím a zaměstnavatelskou sférou:

- Průběžná aktualizace profilu absolventa bakalářského i magisterského stupně studia uskutečňovaná ve spolupráci vysokých škol a podniků a osvětla jeho pojetí ve společnosti.
- Vytváření mechanismu spolupráce podniků s vysokými školami při inovaci studijních programů, zejména bakalářského studia. V souvislosti s tím začlenění požadavků a námětů představitelů praxe.
- Vytváření inkubátorů, zakládání technologických parků, budování klastrů.
- Chápání problému zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol také v perspektivě našeho členství v EU.
- Rozvíjení osobnostních aj. sociálních kompetencí a znalostí potřebných pro uplatnění absolventů vysokých škol.

Empirický průzkum hodnocení přínosu aktivit uskutečněných v rámci projektu pro vysoké školy se realizoval v druhé polovině roku 2004 na vybraných vysokoškolských institucích, jejichž představitelé byli

zvláště aktivními účastníky předešlých seminářů. Na základě výsledků průzkumu lze aktivity, realizované v rámci projektu, hodnotit jednoznačně za přínosné pro celou řadu činností vysokých škol.

Závěrem lze říci, že původně členitá tematika diskutovaná na seminářích vyústila v jedno stěžejní téma, a to zaměstnatelnost absolventů vysokých škol. Ukazuje se, že řadu kompetencí a znalostí potřebných pro uplatnění absolventů vysokých škol lze získat až po konkrétní zkušenosti s praxí a že nejvhodnější způsob jejich získávání a osvojování je forma celoživotního vzdělávání. Zde se ukazuje velká příležitost pro vysoké školy, které takto mohou rozšířit významně pole svého působení a zároveň získají i zpětnou vazbu k hodnocení kvality a úspěšnosti svých studijních programů.

Výstupy z projektu ve formě výzkumných studií²⁾

Dostálová Olga (PVŠPS, 2003): Uplatnění absolventů studijních programů „sociální politika a sociální práce“ a „sociální péče“ v oblasti veřejné správy.

Dostálová Olga (PVŠPS, 2004): Kluby absolventů.

Dostálová Olga (PVŠPS, 2004): Somatické předpoklady lidské komunikace.

Ebelová Ivana (FF UK, 2003): Realizace specializačních kurzů pro pracovníky v oblasti archivnictví a spisové služby pořádaných katedrou pomocných věd historických a archivnictví FF UK v rámci programu celoživotního vzdělávání.

Festová Jena (NÚOV, 2003): Nezaměstnanost absolventů vysokých škol.

Festová Jena (NÚOV, 2004): Zaměstnatelnost absolventů vysokých škol.

Frýdová Eva (CSVŠ, 2004): Hodnocení přínosu projektu „Analýza spolupráce vysokých škol s průmyslovými a servisními podniky“ pro vysoké školy.

²⁾ Výstupy z projektu LS02J jsou zveřejněny na webových stránkách Centra pro studium vysokého školství: www.csvs.cz.

Frýdová Eva (CSVŠ, 2004): Strukturované studium na vysokých školách.

Frýdová Eva, Kraťková Drahomíra, Šmídová Marcela, Šturzová Jana (CSVŠ, 2004): Rozvoj komunikačních dovedností vysokoškolských studentů v souvislosti s utvářením jejich osobnostního potenciálu.

Kalibová Květa (PřF UK, 2003): Informace o studiu demografie na Přírodovědecké fakultě UK.

Kratochvíl Oldřich (EPI, 2004): Proč mají absolventi vysokých škol potíže na trhu práce.

Kraťková Drahomíra (CSVŠ, 2003): Uplatnění absolventů soukromých vysokých škol na trhu práce.

Kraťková Drahomíra (CSVŠ, 2004): Terciární vzdělávání v Německu, spolupráce vysokých škol s praxí.

Lacina Karel (FES UPA, 2003): Management současné evropské veřejné správy.

Malach Antonín (ESF MU, 2003): Ekonomické a manažerské vzdělávání v proměnách na přelomu 21. století.

Materna Alois (CSVŠ, 2003): Příprava bakalářských a magisterských studijních programů na Fakultě stavební Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava.

Prášek František (VŠP, 2004): Model profesního vzdělávání na VŠP.

Roth Oto (CSVŠ, 2003): Podpora vysokoškolského studia ze strany podniků.

Šebková Helena, Frýdová Eva (CSVŠ, 2003): Spolupráce vysokých škol se sférou podnikání ve vybraných zemích.

Šmídová Marcela (CSVŠ, 2004): Zaměstnatelnost absolventů.

Šmídová Marcela (CSVŠ, 2004): Terciární vzdělávání v Řecku.

Šrámek Jan (CSVŠ, 2003): Analýza spolupráce univerzit s průmyslem.

Šrámek Jan (CSVŠ, 2003): Nezaměstnanost absolventů ve studijních oborech vysokých škol.

Šrámek Jan (CSVŠ, 2003): Austrálie – spolupráce univerzit s podniky praxe.

Šrámek Jan (CSVŠ, 2003): Výzkumná, vývojová a technologická politika Rakouska.

Šturzová Jana (CSVŠ, 2003): Francouzské zkušenosti z oblasti spolupráce vysokých škol s podniky a odborného vysokého školství.

Šturzová Jana (CSVŠ, 2003): Sociální dovednosti vysokoškolských studentů.

Šturzová Jana (CSVŠ, 2003): Význam univerzit a vysokých škol pro regiony.

Šturzová Jana (CSVŠ, 2004): Spolupráce francouzských vysokých škol s podniky – vědecko-technologický park Sophia Antipolis.

Šturzová Jana, Frýdová Eva (CSVŠ, 2004): Dotazníkové šetření ke spolupráci vysokých škol s výrobními a servisními podniky.

Tilinger Pavel, Kovář Karel (FTVS UK, 2004): Uplatnění absolventů Fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze na pracovním trhu.

Vlk Aleš (ČEPS, 2004): Komunikační dovednosti aneb co nás škola naučila.

Votruba Zdeněk (FD ČVUT, 2003): Uplatnění absolventů strukturovaných studijních programů – spolupráce s praxí na Fakultě dopravní Českého vysokého učení technického v Praze.

Zadražilová Dana (FMV VŠE, 2003): Lidský kapitál a vzdělávací systémy.

Závada Jiří (CSVŠ, 2003): Zaměstnatelnost vysokoškolských studentů a absolventů vysokoškolských institucí – evropský teoretický koncept a jeho praktické uplatnění v ČR.